DOMSTOLENS DOM
AF 19. SEPTEMBER 1984 [1]

Straffesag mod Albert Heijn BV (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Arrondissementsrechtbank Haarlem)

»Forbud mod pesticider for æbler — foranstaltninger med tilsvarende virkning«

Sag 94/83

Sammendrag

Frie varebevægelser — undtagelser — beskyttelse af den offentlige sundhed — bestemmelser vedrørende forekomst af pesticidrester, som ikke er omfattet af fællesskabsbestemmelser — medlemsstaternes kompetence — forbud mod at indføre æbler — indhold af vinchlosolin over de fastsatte grænser

(EØF-traktaten, art. 30 og 36)

I det omfang fællesskabsbestemmelserne på området ikke omfatter visse pesticider, kan medlemsstaterne fastsætte bestemmelser om forekomst af rester af disse pesticider på levnedsmidler på en måde, som kan variere fra land til land afhængigt af klimaforhold, sammensætningen af befolkningens sædvanlige ernæring samt befolkningens sundhedstilstand. I denne sammenhæng kan de differentiere det tilladte indhold af samme pesticid for forskellige levnedsmidler.

Følgelig er EØF-traktatens artikler 30 og 36 ikke til hinder for, at en medlemsstat forbyder indførsel af æbler hidrørende fra en anden medlemsstat, fordi der på eller i disse æbler findes en større mængde vinchlosolin end den, der er fastsat i den første medlemsstats lovgivning, selv om det maksimalt tilladte indhold af vinchlosolin, som er fastsat i den første medlemsstat, er forskelligt fra det fastsatte indhold for andre føde- og drikkevarer.

I sag 94/83

angående en anmodning, som Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Haarlem i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende straffesag mod

1 — Processprog: Nederlandsk.

ALBERT HEIJN BV, Zaandam, Zaanstad kommune, Ankersmidplein 2,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 30 og 36 med henblik på den nationale lovgivning om forekomst af pesticidrester på levnedsmidler bestemt til konsum,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten Mackenzie Stuart, afdelingsformændene T. Koopmans, K. Bahlmann og Y. Galmot og dommerne A. O'Keeffe, U. Everling og C. Kakouris,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. Albert Heijn BV er ejer af en kæde af forretningscentre i Nederlandene, hvis distributionscenter er beliggende i Zaandam. I perioden fra september 1980 til marts 1981 købte Heijn i Italien hos firmaet Mazzoni SpA, som producerer og forhandler både frugt og grøntsager, et parti æbler af sorten «Granny Smith«, som ikke produceres i Nederlandene.

Den 16. januar 1981 foretog den nederlandske varekontroltjeneste en kontrol på distributionscenteret i Heijn. Der blev her udtaget en prøve af de pågældende æbler og det disponible lager blev foreløbigt beslaglagt, idet der var formodning om, at der fandtes vinchlozolin på æblerne. Den 30. januar 1981 blev det parti æbler, der blev beslaglagt den 16. januar 1981, frigivet til salg.

Varekontroltjenestens analyse viste, at der på æblerne fandtes en mængde på

1,0 mg vinchlozolin pr. kg. Ifølge den på området gældende nederlandske lovgivning må dette stof ikke findes på eller i æbler.

Anklagemyndigheden i Haarlem retskreds rejste derfor tiltale mod A. Heijn BV for Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Haarlem for at have overtrådt lovgivningens bestemmelser på dette område.

2. Under retsmødet den 11. april 1983 for Economische Politierechter fremførte tiltalte, at de nationale ved lov og administrativt fastsatte bestemmelser, som tiltalen var baseret på, er i strid med EØF-traktatens artikler 30-36.

3. Economische Politierechter konstaterede, at sagen rejste et spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, og udsatte derfor sagen og stillede i medfør af EØF-traktatens artikel 177 EF-Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Udgør et forbud i en medlemsstat mod at forhandle æbler indført fra en anden medlemsstat, fordi der på disse æbler findes pesticidrester — ikke nævnt i bilag II til Rådets direktiv af 23. november 1976 (76/895/EØF) — hvilket er i strid med de på området gældende nationale lovbestemmelser, hvorefter forhandling af føde- og drikkevarer, som indeholder pesticidrester, er forbudt, medmindre resterne ligger under en for hvert produkt og hvert pesticid fastsat maksimalmængde — en i henhold til EØF-traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion?

2. Afhænger svaret på det første spørgsmål af, om de ovennævnte æbler i den medlemsstat, hvorfra de er indført, er produceret og forhandlet i overensstemmelse med de der gældende bestemmelser?

3. a) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, kan de deri nævnte nationale bestemmelser da anses for en nødvendig beskyttelse af den offentlige sundhed, jfr. EØF-traktatens artikel 36?

b) Må det med henblik på besvarelsen af det i punkt 3a stillede spørgsmål fastslås, at det forbud, der i det konkrete tilfælde gælder for æbler med henblik på et bestemt pesticid, er berettiget som en nødvendig beskyttelse af den offentlige sundhed, eller kan dette forbud også anses for berettiget, hvis det på grundlag af en generel politik er fastslået, at det har til formål såvidt muligt at hindre forekomst af pesticidrester i føde- og drikkevarer, og der inden for rammerne af denne politik først fastsættes en resttolerance, hvis der består et behov for et bestemt pesticid til et bestemt produkt, og der — når henses til de nationale ernæringsvaner — ikke består afgørende indvendinger af hensyn til den offentlige sundhed mod denne fastsættelse?

4. a) Er det af betydning for besvarelsen af de under punkt 3 stillede spørgsmål, at de nationale lovbe-

stemmelser i indførselslandet ikke tillader rester af et bestemt pesticid i visse føde- og drikkevarer, men fastsætter en maksimalt tilladelig rest af samme pesticid for andre føde- og drikkevarer?

Et sådant generelt forbud, som gælder, medmindre de kompetente myndigheder giver forudgående tilladelse, vedrørende forekomsten af pesticider på og/eller i levnedsmidler, findes i samme lovs artikel 16.

b) Eller konkret: er den omstændighed relevant, at der i Nederlandene ikke tillades rester af vinchlozolin på æbler, men nok på andre landbrugs- og gartneriprodukter, og den maksimalt tilladte rest af vinchlozolin for nogle af disse produkter desuden ligger højere end den mængde, der er fundet på det omtvistede parti æbler?

Denne bestemmelse lyder således:

»Levnedsmidler eller drikkevarer, der har et indhold af et eller flere pesticider, sammensætninger af pesticider eller produkter fremstillet ved forarbejdning af pesticider, som er højere end det ved bekendtgørelse eller ved bestemmelser fastsat til dens gennemførelse fastsatte indhold, anses ex officio for ikke at have den krævede kvalitet, jfr. artikel 6 i Warenwet (den nederlandske varelov).«

II — Den relevante nationale lovgivning

1. »Bestrijdingsmiddelenwet« af 1962 (lov om pesticider) har til formål at regulere alle spørgsmål vedrørende pesticider bortset fra produktion. Loven indeholder regler om forbud mod at sælge, besidde, oplagre og anvende ethvert pesticid, der ikke er tilladt i henhold til loven (artikel 2, stk. 1).

2. Den bekendtgørelse, som nævnes i artikel 16 i den nederlandske lov om pesticider, er bekendtgørelsen om pesticidrester af 25. juli 1964 (Residubesluit). Denne bekendtgørelse er kun en bemyndigelse til de kompetente ministre til at fastsætte de nødvendige normer ved ministeriel bekendtgørelse. Disse normer er defineret ved bekendtgørelse om pesticidrester af 1965 (Residubeschikking), som senest er ændret ved bekendtgørelse af 9. februar 1983.

Et pesticid tillades kun, hvis det opfylder normer vedrørende sammensætning, konditionering osv., som fastsættes af ministeren, såfremt analyser har vist, at det egner sig til den anvendelse, det er beregnet til, og hvis det ikke har skadelige bivirkninger, og endelig hvis indholdet af aktivt stof ikke overstiger, hvad der er nødvendigt for at nå det tilstræbte formål.

3. Ifølge den ved Residubeschikking indførte ordning er pesticidrester (blandt andet på frugt og grøntsager), som ikke er opført i bekendtgørelsens bilag I, spalte I, ikke tilladt, mens en maksimal mængde rester er tilladt efter de i spalte II angivne normer for pesticider, som er nævnt i spalte I, med forbehold af bestemmelserne vedrørende de varer, der specielt er nævnt i spalte III.

Med hensyn til vinchlozolin er det generelt tilladte indhold af rester i spalte II i bilaget nul; i spalte III er der dog fastsat følgende undtagelser:

jordbær	10
kiwifrugter	10
andre frugter	0
endivie	5
salat	5
cikorie	2
andre grøntsager	1
mælk og mejeriprodukter	0,05
kød og kødvarer	0,05

For gruppen »anden frugt« hvortil også æbler hører, er tolerancen for rester af vinchlozolin ligeledes nul.

4. De maksimalt tilladte mængder pesticider kan blive optaget i Residubeschikking ved følgende foranstaltninger:

a) Ved godkendelse af pesticider, som opfylder betingelserne i Bestrijdingsmiddelenwet's artikel 3.

b) Efter ansøgning fra en fabrikant af pesticider eller en importør af levnedsmidler eller drikkevarer, hvis godkendelse indebærer en tilpasning af Residubeschikking. Den nederlandske regering har meddelt, at grunden til, at der ikke må findes rester af vinchlozolin på eller i æbler er, at de kompetente myndigheder aldrig har fået forelagt en ansøgning fra producenter eller importører om godkendelse af dette pesticid på disse varer.

c) Ved foranstaltninger, der træffes, for at Nederlandene kan efterkomme forpligtelser på dette område, der er indgået på internationalt niveau (fællesskabsdirektiver, forslag til codex alimentarius).

III — De relevante fællesskabsbestemmelser

Fællesskabsbestemmelserne om fastsættelse af maksimalgrænseværdier for pesticidrester på og i frugt og grøntsager indeholdes i Rådets direktiv 76/895/EØF af 23. november 1976 (EFT L 340 af 9. 12. 1976, s. 26), senest ændret med hensyn til bilag II ved Rådets direktiv 81/36/EØF af 9. februar 1981 (EFT L 46 af 19. 2. 1981, s. 33).

Direktivet har til formål at fjerne forskellene mellem medlemsstaternes lovgivninger med hensyn til maksimalgrænseværdier for pesticidrester. Det har desuden til formål at finde en rimelig balance mellem den vegetabilske produktions behov og nødvendigheden af at beskytte menneskers og dyrs sundhed.

Ifølge den 11. betragtning er direktivet kun første etape i den harmonisering, der skal finde sted på dette område. Ifølge denne betragtning bør der til at begynde med fastsættes maksimalgrænseværdier for rester af bestemte pesticider. I direktivets artikel 5 forudses udtrykkeligt en udvidelse af den ved direktivet indførte ordning ved ændring af dets bilag.

Direktivets artikel 3 bestemmer, at medlemsstaterne ikke på grund af forekomst af pesticidrester kan forbyde eller hindre, at de i artikel 1 omhandlede produkter bringes i omsætning på deres område, hvis mængden af disse pesticidrester ikke overstiger de i direktivet

fastsatte maksimalgrænseværdier. Medlemsstaterne kan derimod i givet fald godkende indhold af pesticidrester i større mængder.

Som det fremgår af direktivets bilag I, finder dette anvendelse på æbler. I bilag II, som indeholder listen over pesticidrester og deres maksimalgrænseværdier, nævnes imidlertid kun et begrænset antal pesticider, hvoriblandt vinchlozolin indtil nu ikke findes.

IV — Retsforhandlinger for Domstolen

Forelæggelseskendelsen blev registreret på Domstolens justitskontor den 25. maj 1983.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for De europæiske Fællesskabers Domstol er der afgivet skriftlige indlæg den 25. juli 1983 af Den italienske Republiks regering ved dens befuldmægtigede, avocatto dello Stato Oscar Fiumara, den 26. juli 1983 af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved Auke Haagsma, Kommissionens juridiske tjeneste, den 22. august 1983 af Forbundsrepublikken Tysklands regering ved Martin Seidel og Peter Rohland som befuldmægtigede, den 26. august 1983 af den nederlandske regering ved direktøren for udenrigsministerens kabinet I. Verkade og den 27. august 1983 af tiltalte i hovedsagen A. Heijn BV ved advokat ved Arrondissementsrechtbank Amsterdam O. W. Brouwer.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Domstolen har på anmodning fra Forbundsrepublikken Tyskland besluttet, at det præjudicielle spørgsmål skal afgøres af Domstolens plenum.

V — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

Det første spørgsmål

Det første præjudicielle spørgsmål går i det væsentlige ud på, om et forbud mod forhandling af æbler med oprindelse i en anden medlemsstat, som begrundes med, at der på disse æbler findes rester af et pesticid, der ikke er nævnt i fællesskabsbestemmelserne, er i strid med EØF-traktatens artikel 30.

Kommissionen har foreslået, at spørgsmålet besvares bekræftende, da forbudet gælder for samhandelen med andre medlemsstater og således udgør en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion i den i traktatens artikel 30 forudsatte betydning.

A. Heijn BV, Forbundsrepublikken Tysklands regering og den *nederlandske regering* har udtalt sig i samme retning, selv om sidstnævnte generelt synes at antage, at dens bestemmelser er forenelige »med traktatens artikler 30-36«, fordi de er »nødvendige for at beskytte den offentlige sundhed«. Der vil blive redegjort for disse argumenter under gennemgangen af svaret på det tredje spørgsmål.

Det andet spørgsmål

Dette spørgsmål går ud på, hvilken indflydelse det kan have på besvarelsen af det første spørgsmål, at den pågældende vare er produceret og forhandles lovligt i oprindelsesmedlemsstaten.

Herom har den *italienske regering* anført, at anvendelse af vinchlozolin som pesticid for æbler ikke er tilladt i Italien. Følgelig mener denne regering, at de af den nederlandske ret forelagte spørgsmål viser sig at være uden genstand, fordi de kun har rent teoretisk betydning. I øvrigt har den italienske regering ikke fremsat yderligere bemærkninger.

Kommissionen har bemærket, at dette spørgsmål klart er inspireret af »Cassis de Dijon-dommen« (dom af 20. 2. 1979 i sag 120/78, Rewe, Sml. s. 649), hvor Domstolen kendte for ret, at visse bestemmelser i en medlemsstat skulle anses for en foranstaltning med tilsvarende virkning som kvantitative indførselsrestriktioner, når det drejer sig om indførsel af en vare, der er lovligt fremstillet og bragt i omsætning i en anden medlemsstat.

Ifølge Kommissionen går spørgsmålet følgelig tilsyneladende ud på, om forbudet i artikel 30 også gælder, når varerne ikke er lovligt fremstillet og bragt i omsætning i en anden medlemsstat. Selv om Kommissionen generelt hælder til den antagelse, at en medlemsstat har ret til at forbyde, hindre eller hæmme forhandling af en vare, som ikke lovligt er fremstillet og bragt i omsætning i den medlemsstat, den hidrører fra, og som heller ikke opfylder de på dens eget område gældende bestemmelser, foretrækker Kommissionen eventuelt at undersøge dette problem i forbindelse med det tredje spørgsmål.

Under henvisning til samme retspraksis, nemlig »Cassis de Dijon-dommen« (ovennævnte sag) og til de principper, som Kommissionen har formuleret efter denne dom (EFT C 256 af 30. 10. 1980, s. 2) har *A. Heijn BV* foreslået, at det andet spørgsmål besvares således, at varer, der er produceret i overensstemmelse med udførselslandets bestemmelser eller ifølge de i dette land traditionelle fremgangsmåder, i princippet skal have adgang til enhver anden medlemsstats område.

Selskabet har dog tilføjet, at det ikke modsætningsvis kan antages, at en medlemsstat a priori ved sin grænse kan standse en vare, som ikke er fremstillet i overensstemmelse med bestemmelserne i den stat, varen hidrører fra. I dette tilfælde må der ligeledes tages hensyn til interessen i frie varebevægelser, og det må vurderes, om det hensyn, som bestemmelsesstaten påberåber sig som berettigelse for handelshindringen, skal have forrang for hensynet til frie varebevægelser.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har derimod gjort gældende, at den omstændighed, at de indførte varer er i overensstemmelse med bestemmelserne i den medlemsstat, de hidrører fra, ikke kan have nogen indflydelse på bedømmelsen af indførselsmedlemsstatens bestemmelser i forhold til traktatens artikel 30. Den mener dog, at dette aspekt kan have betydning ved vurderingen af indførselsmedlemsstatens nationale bestemmelser i forhold til traktatens artikel 36.

Den *nederlandske regerings* indlæg vedrører ikke specielt dette spørgsmål. Den bemærker dog, at Domstolen i sin dom i sagen Biologische Producten (dom af 17. 12. 1981, sag 272/80, Sml. s. 3277) ved fortolkningen af traktatens artikler 30 og 36 har erkendt, at det ikke er forbudt en medlemsstat at kræve forudgående godkendelse af beskyttelsesmidler, selv om disse i forvejen er

godkendt i en anden medlemsstat. Den nederlandske regering foreslår åbenbart, at denne praksis må gælde i det foreliggende tilfælde.

Det tredje spørgsmål

Det tredje spørgsmål, der er stillet som to underspørgsmål, går i spørgsmål 3a. ud på, om de pågældende nationale bestemmelser kan være berettigede i henhold til traktatens artikel 36, og i spørgsmål 3b om fastsættelsen af det tilladte indhold af pesticidrester i det konkrete tilfælde skal være begrundet i de i traktatens artikel 36 nævnte hensyn, eller om den også kan være begrundet i, at denne fastsættelse indgår i en generel politik, der har til formål i videst muligt omfang at hindre forekomst af pesticidrester i levnedsmidler og drikkevarer, og der ikke består afgørende indvendinger af hensyn til den offentlige sundhed.

Kommissionen har indledningsvis fremsat to bemærkninger:

— for det første er medlemsstaterne berettigede til, når der ikke findes fællesskabsbestemmelser på området, at fastsætte bestemmelser vedrørende maksimalgrænseværdier for rester af vinchlozolin, idet de dog skal overholde bestemmelserne i EØF-traktatens artikler 30-36.

— for det andet var det allerede klart erkendt på fællesskabsniveau, at det er nødvendigt at beskytte den offentlige sundhed mod skadelige virkninger af pesticider, da direktiv 76/895 blev udstedt, hvilket i princippet gør det berettiget at begrunde de af medlemsstaterne indførte forbud eller restriktive foranstaltninger i hensynet til beskyttelse af den offentlige sundhed.

Endvidere og for at give en konkret besvarelse af spørgsmålet, om de omtvistede foranstaltninger virkelig er berettigede, har Kommissionen anført, at det dels må afklares, om vinchlozolin i sig selv skal anses for et stof, der kan have skadelige virkninger for den offentlige sundhed, og dels om det er berettiget, at Nederlandene har fastsat maksimalgrænseværdien for vinchlozolin på eller i æbler til nul, når henses til, at der er tilladt større indhold af rester af samme stof for forskellige andre frugter og grøntsager.

Dette sidste aspekt af undersøgelsen henhører under det fjerde spørgsmål fra den forelæggende ret, men Kommissionen behandler det tredje og det fjerde spørgsmål samlet.

Kommissionen mener, at ønsket om at beskytte den offentlige sundhed berettiger til at udvise stor forsigtighed med hensyn til tilladelse til anvendelse af pesticider, blandt andet vinchlozolin, og med hensyn til forekomst af rester af disse pesticider på frugter og grøntsager.

Med hensyn til det niveau, på hvilket det størst tilladte indhold af pesticidrester skal fastsættes, har Kommissionen henvist til, at Rådet allerede i den tiende betragtning til direktiv 76/895/EØF har anført, at det er nødvendigt på dette område, at »det vegetabilske produktionsbehov og nødvendigheden af at beskytte menneskers og dyrs sundhed bringes i samklang«.

I dette direktiv, der er udstedt den 23. november 1976, har dette ønske om ligevægt generelt ført til, at der er fastsat samlede grænser gældende for alle sorter frugter og grøntsager, der er omfattet af

direktivet, selv om der blev fastsat visse undtagelser. De senere ændringer i direktivet afspejler således de videnskabelige fremskridt i kendskabet til pesticider, idet det desuden tilstræbes, at der for fremtiden faktisk fastsættes forskellige maksimalgrænser for forskellige produkter ud fra holdbare grunde.

Disse grunde er ifølge Kommissionen de farer, som et pesticid udgør for den offentlige sundhed, og nødvendigheden af at bekæmpe parasitter og plantesygdomme. Grænseværdien for pesticidrester afhænger ligeledes af befolkningens ernæringsvaner. Kommissionen har i øvrigt gjort gældende, at der ikke er grund til at fastsætte et indhold, der overskrider den nedre mærkbarhedsgrænse og således acceptere en vis risiko for den offentlige sundhed, når beskyttelsen af planterne ikke kræver det, f.eks. fordi et bestemt pesticid ikke er beregnet til at anvendes på en bestemt art frugt eller grøntsag.

Kommissionen har derfor konkluderet, at der kan være gode grunde til at fastsætte forskellige maksimalgrænseværdier for forskellige arter frugt og grøntsager, som Nederlandene har gjort for vinchlozolin. Der kan endog være gode grunde til at fastsætte værdigrænsen til nul, hvis man f.eks. ikke ved, om vinchlozolin er egnet til bestemte arter.

Dette indebærer imidlertid, at hvis det alligevel senere viser sig, at det pågældende pesticid anvendes eller kan anvendes på arter af frugt og grøntsager, for hvilke maksimalgrænseværdien hidtil har været fastsat til nul (eller til den laveste mærkbarhedsgrænse), har de kompetente myndigheder pligt til på ny at undersøge spørgsmålet og efterprøve, om balancen mellem de to ovennævnte interesser er blevet ændret, og om der derfor bør ske en tilpasning af maksimalgrænseværdien i overensstemmelse hermed.

I denne forbindelse har Kommissionen fremhævet, at de nationale myndigheder skal tage initiativ til at skaffe de nødvendige oplysninger om udviklingen i videnskabens kendskab til og anvendelsen af pesticider og ikke overlade dette arbejde til de pågældende privatpersoner. Med andre ord, hvis A. Heijn BV indgav en ansøgning til de nederlandske myndigheder, kunne disse ikke nægte hverken at tage sagen under overvejelse eller på ny at undersøge forholdene, og de kunne heller ikke kræve, at selskabet skulle fremskaffe de nødvendige oplysninger. De nederlandske myndigheder skulle i så fald optræde aktivt, f.eks. ved at tage kontakt med de italienske tilsvarende myndigheder.

En sådan ansøgning synes imidlertid ikke at være indgivet i dette tilfælde, således at det ifølge Kommissionen ikke kunne forventes af de nederlandske myndigheder, at de tilpassede maksimalgrænseværdien for vinchlozolin på eller i æbler.

Som konklusion har Kommissionen foreslået, at de forelagte spørgsmål besvares således:

»EØF-traktatens artikler 30 og 36 er ikke til hinder for, at en medlemsstat forbyder indførsel af æbler fra en anden medlemsstat, fordi der på eller i disse æbler findes en mængde vinchlozolin,

der overstiger, hvad der er tilladt efter den første medlemsstats lovgivning, selv om de pågældende æbler er lovligt fremstillet og bragt i omsætning i den medlemsstat, de hidrører fra, og selv om der i den første medlemsstat er fastsat andre maksimalgrænseværdier for indholdet af vinchlozolin for andre levnedsmidler eller drikkevarer.

Indførselsmedlemsstatens myndigheder er imidlertid forpligtet til at tage den fastsatte maksimalgrænseværdi op til fornyet overvejelse, hvis det viser sig, at begrundelsen for dens fastsættelse er ændret, f.eks. fordi der er fundet en ny anvendelse af et pesticid«.

A. Heijn BV har for det første gjort gældende, at giftigheden af vinchlozolinrester på æbler ikke kan være en begrundelse for at hindre, at de importeres.

Vinchlozolin er mindre giftigt end f.eks. captan, et pesticid, der ligeledes bruges til æbler. Ifølge direktiv 76/895 er tolerancen for captan 15 ppm for æbler, en tolerance, der også findes i Residubeschikking.

Pesticidresterne på de æbler, der importeres af A. Heijn BV, er højest 1,0 ppm, hvilket i øvrigt er betydeligt lavere end den tilladte mængde for captan.

For det andet har a. Heijn BV anført, at det forventede forbrug, som i Nederlandene er et andet kriterium for bedømmelsen af tolerancen for et pesticid på sædvanligt konsumerede levnedsmidler, heller ikke for de pågældende æblers vedkommende kan være en fare for den offentlige sundhed og følgelig ikke kan være en begrundelse for et importforbud.

Kriteriet for bedømmelsen af den fare, som et pesticid kan udgøre for den offentlige sundhed, er »Acceptable Daily Intake« (A.D.I.), dvs. den mængde af en vare, som en forbruger dagligt kan indtage uden fare for sin sundhed. Denne mængde skal udelukkende hidrøre fra indtagne frugter og grøntsager, da vinchlozolin anvendes på frugt og grøntsager.

A. Heijn BV har gjort gældende, at når det reelle forbrug af frugt og grøntsager i alt udgør cirka 400 g pr. dag i Nederlandene, er det klart, når henses til tolerancen for andre frugter og grøntsager, at forbruget af italienske æbler, som indeholder 1,0 ppm vinchlozolin, aldrig kan udgøre en fare for sundheden. Hvis man f.eks. betragter tolerancen for jordbær, som er på 10 ppm vinchlozolin, følger det, at selv 400 gram jordbær pr. dag, som indeholder en sådan rest vinchlozolin, ikke kan skade sundheden. I øvrigt må det ikke glemmes, at forbrugeren i de fleste tilfælde skræller de æbler, der spises.

I betragtning af det foregående er nationale bestemmelser, hvorefter en importør under visse omstændigheder skal henvende sig til de nationale myndigheder for at opnå en tilpasning af disse nationale bestemmelser (i dette tilfælde Residubeschikking), ifølge Heijn uberettigede, urimelige og medfører uforholdsmæssige byrder.

Med hensyn til anvendelsen af traktatens artikel 36 har Heijn anført, at denne bestemmelse ikke a priori berettiger bestemmelser udstedt af medlemsstaterne, som hindrer samhandelen, under henvisning til en af de i artikel 36, 1. pkt. nævnte grunde. I Domstolens praksis er der defineret andre kriterier, som skal være opfyldt, for at artikel 36 kan påberåbes.

Ifølge denne praksis (dom af 20. 5. 1976, sag 104/75, De Peijper, Sml. s. 613, præmis 16; dom af 8. 11. 1979, sag 215/78, Denkavit, Sml. 1979, s. 3391, præmis 21) skal den nationale bestemmelse være nødvendig for at beskytte den påberåbte interesse. De nationale bestemmelsers begrænsende virkning på samhandelen med varer inden for Fællesskabet skal således være rimelig i forhold til det forfulgte formål (proportionalitetsprincippet), og den er ikke berettiget, hvis samme formål kunne være nået ved hjælp af foranstaltninger, der i mindre grad hindrer de frie varebevægelser.

Heijn BV har i øvrigt henvist til præmisserne 18 og 22 i dommen af 14. juli 1983 (sag 174/82, Sandoz, Sml. 1979, s. 2445), hvoraf svaret på det tredje spørgsmål kan udledes således:

Spørgsmålet, om de nationale lovbestemmelser er berettigede i henhold til EØF-traktatens artikel 36, skal bedømmes konkret i hver enkelt tilfælde. I det foreliggende tilfælde skal det konkret bevises, at det forbud, der gælder for æbler, er nødvendigt af hensyn til beskyttelse af menneskers sundhed.

De nederlandske bestemmelser, der kræver forudgående godkendelse, skønt det er godtgjort, at vinchlozolin allerede er de nationale myndigheder bekendt, og at de rester deraf, der fandtes på de pågældende æbler, var meget ringe, er urimeligt strenge og udgør derfor en foranstaltning, der står i misforhold til det forfulgte formål, og en skjult begrænsning mellem medlemsstaterne. Dette resultat er fastslået i Domstolens dom af 17. december 1981 (ovennævnte sag 272/80, Biologische Producten).

Den nederlandske regering har anført, at de pågældende nationale foranstaltninger er berettigede enten i henhold til traktatens artikel 36 eller i henhold til de i Domstolens praksis angivne kriterier for deres berettigelse (sag 120/78, Rewe, Sml. 1979, s. 649; sag 113/80, Kommissionen mod Irland, Sml. 1981, s. 1625; sag 6/81, Industrie Diensten Groep, Sml. 1982, s. 707), eftersom disse bestemmelser gælder uden forskel for indenlandske og indførte varer. Begge grupper begrundelser omfatter beskyttelse af den offentlige sundhed, og det har ingen retlig betydning, hvilken af disse grupper, der finder anvendelse i dette tilfælde.

Det af den nederlandske regering anførte bekræftes yderligere af, at der ikke findes fællesskabsbestemmelser på området, og af, at det pågældende pesticid er skadeligt.

I øvrigt har den nederlandske regering anført, at en effektiv beskyttelse af den offentlige sundhed mod skadelige pesticidrester kun er mulig, hvis man anvender et godkendelsessystem, som sætter de kompetente myndigheder i stand til at afgøre, i hvilken grad man skal tillade forekomsten af rester af et pesticid på et bestemt levnedsmiddel. Derfor må en sådan godkendelsesordning nødvendigvis være baseret på et forbud, medmindre der gives en konkret godkendelse.

Den nederlandske regering har herved også foretaget en sammenligning med den godkendelsesordning, som er tilladt i henhold til fællesskabsdirektiverne vedrørende de farvestoffer og konserveringsstoffer, som må anvendes i levnedsmidler. Disse direktiver er blevet fortolket af Domstolen i dom af 14. juli 1981 (sag 174/82, Sandoz, Sml. 1979,

s. 2445), hvori Domstolen anerkendte, at medlemsstaterne har et vidt skøn med hensyn til tilsætningsstoffer, og udtalte, at nationale bestemmelser, hvorefter det uden forudgående tilladelse er forbudt at forhandle fødevarer, som er tilsat vitaminer, i princippet er berettigede.

Alle disse betragtninger gælder så meget mere, når der er tale om pesticider. Med hensyn til pesticidrester er der tale om stoffer, der er meget skadelige i sig selv, og som det i videst mulige omfang må forhindres, at mennesker indtager. Den nederlandske regering mener derfor, at det er nødvendigt for på hensigtsmæssig måde at beskytte forbrugernes sundhed at anvende en positivliste samt at angive det største tilladte indhold på levnedsmidler.

Efter den nederlandske regerings opfattelse er det centrale spørgsmål i sagen ikke, om vinchlozolin skal optages på en negativliste efter en undersøgelse foretaget af kompetente myndigheder, men at disse myndigheder bør kunne foretage en sådan undersøgelse på begæring af en producent eller en importør. En sådan undersøgelse kræves også for forhandling og anvendelse af pesticider, og Domstolen har i sag 272/80 (nævnt ovenfor) anerkendt, at det ikke er forbudt en medlemsstat at kræve forudgående godkendelse af desinficerende midler, selv om disse produkter allerede er godkendt i en anden medlemsstat.

Endelig er det den nederlandske regerings opfattelse, at det godkendelsessystem, som den anvender for pesticidrester på levnedsmidler, ikke har urimelige virkninger og ikke skaber overflødige hindringer for handelen. Godkendelsessystemet giver mulighed for at reagere smidigt og effektivt på de behov, som viser sig i praksis. Den eneste praktiske betingelse er, at producenten eller importøren gør de kompetente myndigheder bekendt med sine behov.

På grundlag af det foregående mener den nederlandske regering, at det godkendelsessystem, som den anvender for pesticider og rester heraf på levnedsmidler, er nødvendigt for at beskytte den offentlige sundhed og følgelig ikke er uforeneligt med fællesskabsbestemmelserne vedrørende de frie varebevægelser, navnlig med EØF-traktatens artikler 30-36.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at så længe lovbestemmelserne om maksimalgrænseværdierne for pesticidrester i og på levnedsmidler ikke er harmoniserede, tilkommer det medlemsstaterne at træffe de nødvendige foranstaltninger til beskyttelse af deres statsborgeres sundhed.

Da de tilladte maksimalgrænseværdier i de forskellige medlemsstater afhænger af forbrugervanerne og de faktiske mængder, som forbrugeren er udsat for i sit land, er det ofte uundgåeligt, at de nationale bestemmelser er forskellige. De vanskeligheder, som fastsættelsen af maksimalgrænseværdier for pesticidrester i levnedsmidler frembyder inden for rammerne af en harmonisering af lovgivningerne, er efter denne regerings mening ikke et resultat af forskellige toksikologiske vurderinger. De optræder snarere, uafhængigt af den toksikologiske vurdering af det pågældende pesticid, fordi:

— pesticidet i de forskellige medlemsstater anvendes i forskellige mængder eller ved fremstillingen af andre levnedsmidler;

— de pågældende levnedsmidler følgelig har forskelligt indhold af pesticidrester;

— den mængde af disse levnedsmidler, som konsumeres, kan være forskellig i de forskellige medlemsstater;

— den samlede mængde af pesticidet, som forbrugeren absorberer samtidig med fødevaren, kan af disse grunde være meget forskellig i de forskellige medlemsstater.

Disse forskelle, som består, selv om der er fuld overensstemmelse i de sundhedsmæssige vurderinger af det pågældende pesticid, kan bevirke, at en medlemsstat er nødsaget til at fastsætte det lovlige indhold af pesticidrester for et eller flere levnedsmidler på et lavere niveau end det, der er fastsat i andre medlemsstater. Dette lavere indhold skal gøre det muligt at undgå, at den indenlandske forbruger indtager mere end den samlede mængde rester af dette pesticid, som kan tillades fra et sundhedsmæssigt synspunkt, når han konsumerer de levnedsmidler, der er til rådighed i hans land, i de mængder, som er sædvanlige dér. Derfor er de forskellige bestemmelser om maksimalgrænseværdier, som medlemsstaterne har fastsat, efter den tyske regerings opfattelse ikke vilkårlige foranstaltninger.

Denne problematik gælder også for de pesticider, som er omfattet af direktiv 76/895/EØF. Derfor tages der i dette direktiv hensyn til, at forholdene er forskellige i de forskellige medlemsstater.

Af disse grunde kan de bestemmelser om maksimalgrænseværdier, som det land, den pågældende vare hidrører fra, har fastsat for et bestemt levnedsmiddel, ikke anvendes som referencekriterium ved en bedømmelse af, om den herfra afvigende lovgivning i indførselsmedlemsstaten er nødvendig og berettiget.

I øvrigt er Forbundsrepublikken Tysklands regering af den opfattelse, at forbudet mod rester af et bestemt pesticid på æbler ikke nødvendigvis skal begrundes med hensynet til den offentlige sundhed i hvert enkelt tilfælde. Det, der har betydning for den sundhedsmæssige bedømmelse, er den samlede mængde rester af det pågældende pesticid, som forbrugeren indtager i sin føde, dvs. i alle de levnedsmidler, der indtages.

Det fjerde spørgsmål

Den forelæggende rets fjerde spørgsmål går i det væsentlige ud på, om det har betydning for besvarelsen af det tredje spørgsmål, at vinchlozolin, skønt det er forbudt i æbler, dog er tilladt i andre levnedsmidler og drikkevarer.

Da *Kommissionen* har besvaret begge spørgsmål under et, henvises der til dens indlæg, som er sammenfattet ovenfor under det tredje spørgsmål.

A. Heijn BV mener med henvisning til sit svar på det tredje spørgsmål, at de nederlandske myndigheders stillingtagen, nemlig at de ikke uden videre kan overtage udenlandske tolerancebestemmelser for pesticidrester, ikke tager hensyn til den situation, der her er tale om.

Ifølge Heijn anmodes der ikke her om uden videre at overtage en toleranceregel for pesticidrester, selv om der ikke er noget til hinder derfor, da der ifølge den italienske lovgivning gælder en tolerance på 1,5 ppm for frugt og grøntsager, mens der ifølge de nederlandske lovbestem-

melser gælder en resttolerance på 5 ppm for vinchlozolin på f.eks. salat og endivier, som ikke importeres eller kun importeres i ringe mængder.

Heijn BV konkluderer, at der ønskes mulighed for frit at indføre en vare, som er efterspurgt af de nederlandske forbrugere, uden at denne indførsel hindres unødigt.

Den nederlandske regerings bemærkninger om dette spørgsmål er allerede gengivet under det tredje spørgsmål. På grundlag af disse bemærkninger mener den nederlandske regering, at det godkendelsessystem, som den anvender for pesticider og rester heraf på levnedsmidler, er nødvendigt for beskyttelsen af den offentlige sundhed og følgelig ikke er uforeneligt med fællesskabsbestemmelser om frie varebevægelser.

Forbundsrepublikken Tysklands regering er af den opfattelse, at det er uden betydning for besvarelsen af det tredje spørgsmål, at de nationale lovbestemmelser i indførselslandet forbyder rester af et bestemt pesticid i visse levnedsmidler, men fastsætter en maksimalt tilladt rest af et sådan pesticid i andre levnedsmidler, selv i større mængder.

VI — Mundtlig forhandling

Tiltalte i hovedsagen A. Heijn ved advokat O. W. Brouwer, Amsterdam, den nederlandske regering ved D. J. Keur som befuldmægtiget, den italienske regering ved avvocato dello stato O. Fiumara som befuldmægtiget og Kommissionen ved A. Haagsma, Kommissionens juridiske tjeneste, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 3. april 1984.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 7. juni 1984.

Præmisser

1 Ved dom af 25. april 1983, indgået til Domstolens justitskontor den 25. maj 1983, har Economische Politierechter (politiretten i økonomiske sager) ved Arrondissementsrechtbank Haarlem i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 30 og 36 om frie varebevægelser i Fællesskabet.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en straffesag mod Albert Heijn BV, Zaandam, som er tiltalt for med henblik på salg eller i hvert fald med henblik på levering at have haft en vis mængde æbler bestemt til konsum på lager, som kunne være sundhedsskadelige, idet der på æblerne forefandtes 1,0 mg af pesticidet vinchlozolin pr. kg æbler.

3 Artikel 16 i den nederlandske lov om pesticider af 1962 (bestrijdingsmiddelenwet) bestemmer, at »levnedsmidler eller drikkevarer, der har et indhold af et eller flere pesticider ... som er højere end det ved bekendtgørelse eller ved bestemmelser til dennes gennemførelse fastsatte indhold ...« ikke besidder den kvalitet, der kræves, for at de kan forhandles.

4 I den nederlandske bekendtgørelse af 1965 om pesticidrester (Residubeschikking), som er udstedt i henhold til bekendtgørelse om pesticidrester af 1964 (Residubesluit), i medfør af bemyndigelsen i lov om pesticider af 1962, fastsættes de maksimalt tilladte pesticidrester i føde- og drikkevarer.

5 For vinchlozolins vedkommende er det ifølge bekendtgørelsen generelt tilladte restindhold nul, bortset fra undtagelser, hvorefter en bestemt tolerance er tilladt for visse udtrykkeligt angivne frugter og grøntsager, heriblandt dog ikke æbler.

6 For den nationale retsinstans har Albert Heijn BV anført, at de æbler, der blev fundet på virksomhedens lager med rester af vinchlozolin, hidrørte fra Italien, hvor de var blevet lovligt forhandlet, og at forbudet mod at forhandle dem i Nederlandene følgelig var uforeneligt med EØF-traktatens bestemmelser om frie varebevægelser.

7 Economische Politierechter fandt, at rettens afgørelse afhang af, om de nævnte nederlandske bestemmelser var forenelige med EØF-traktatens artikler 30 og 36, og at en fortolkning af disse bestemmelser følgelig var nødvendig, før den kunne træffe afgørelse, og den udsatte derfor sagen og forelagde Domstolen følgende spørgsmål:

»1. Udgør et forbud i én medlemsstat mod at forhandle æbler indført fra en anden medlemsstat, fordi der på disse æbler findes pesticidrester — ikke nævnt i bilag II til Rådets direktiv af 23. november 1976 (76/895/EØF) — hvilket er i strid med de på området gældende nationale lovbestemmelser, hvorefter forhandling af føde- og drikkevarer, som indeholder pesticidrester, er forbudt, medmindre resterne ligger under en for hvert produkt og hvert pesticid fastsat maksimalmængde — en i henhold til

EØF-traktatens artikel 30 forbudt foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ indførselsrestriktion?

2. Afhænger besvarelsen af det første spørgsmål af, om de ovennævnte æbler i den medlemsstat, hvorfra de er indført, er produceret og forhandlet i overensstemmelse med de dér gældende bestemmelser?

3. a) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, kan de deri nævnte nationale bestemmelser da anses for en nødvendig beskyttelse af den offentlige sundhed, jfr. EØF-traktatens artikel 36?

   b) Må det med henblik på besvarelsen af det i punkt 3a stillede spørgsmål fastslås, at det forbud, der i det konkrete tilfælde gælder for æbler med henblik på et bestemt pesticid, er berettiget som en nødvendig beskyttelse af den offentlige sundhed, eller kan dette forbud også anses for berettiget, hvis det på grundlag af en generel politik er fastslået, at det har til formål så vidt muligt at hindre forekomst af pesticidrester i føde- og drikkevarer, og der inden for rammerne af denne politik først fastsættes en resttolerance, hvis der består et behov for et bestemt pesticid til et bestemt produkt, og der — når henses til de nationale ernæringsvaner — ikke består afgørende indvendinger af hensyn til den offentlige sundhed mod denne fastsættelse?

4. a) Er det af betydning for besvarelsen af de under punkt 3 stillede spørgsmål, at de nationale lovbestemmelser i indførselslandet ikke tillader rester af et bestemt pesticid i visse føde- og drikkevarer, men fastsætter en maksimalt tilladelig rest af samme pesticid for andre føde- og drikkevarer?

   b) Eller konkret: er den omstændighed relevant, at der i Nederlandene ikke tillades rester af vinchlozolin på æbler, men nok på andre landbrugs- og gartneriprodukter, og den maksimalt tilladte rest af vinchlozolin for nogle af disse produkter desuden ligger højere end den mængde, der er fundet på det omtvistede parti æbler?«

8 Med disse spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige at få afklaret, om bestemmelser i en medlemsstat, som forbyder forhandling af æbler hidrørende fra en anden medlemsstat, fordi der på eller i disse æbler findes en større mængde vinchlozolin end den, som er fastsat i den første medlemsstats lovgivning, kan være berettiget i hensynet til beskyttelse af den offentlige sundhed i medfør af traktatens artikler 30 og 36.

9 Inden besvarelsen af de stillede spørgsmål skal bemærkes, at der som med rette anført i forelæggelseskendelsen ikke findes bestemmelser om anvendelsen af det pågældende pesticid i Rådets direktiv 76/895 af 23. november 1976 om fastsættelse af maksimalgrænseværdier for pesticidrester på og i frugt og grøntsager (EFT L 340, s. 26).

10 Vedrørende disse spørgsmål har den tyske og den nederlandske regering gjort gældende, at det pågældende forbud er berettiget af hensyn til beskyttelse af den offentlige sundhed, fordi pesticider i sig selv er særdeles skadelige stoffer, og det derfor ikke var nødvendigt, før man traf beskyttelsesforanstaltninger, at undersøge, om vinchlozolin på æbler var skadeligt.

11 Efter Albert Heijn BV's opfattelse står et sådant forbud i misforhold til formålet, nemlig beskyttelse af den offentlige sundhed, idet det pågældende pesticid er kendt af de nationale myndigheder og tilladt på visse frugter og grøntsager.

12 Efter Kommissionens opfattelse må man afveje den vegetabilske produktions behov i forhold til kravene til beskyttelse af menneskers og dyrs sundhed under hensyntagen til videnskabens fremskridt på området for pesticider og befolkningens ernæringsvaner; det tilkommer den nationale ret i dette tilfælde at undersøge begrundelsen for forbudet mod vinchlozolin på eller i æbler.

13 Det står fast, at pesticider frembyder væsentlige farer for menneskers og dyrs sundhed og for miljøet, hvilket i øvrigt er blevet erkendt på fællesskabsplan, blandt andet i den femte betragtning til Rådets nævnte direktiv 76/895, hvorefter »pesticider ikke udelukkende [har] gunstige indvirkninger på den vegetabilske produktion, da det i almindelighed drejer sig om giftige stoffer eller præparater med farlig virkning«.

14 Da dette direktiv ikke indeholder bestemmelser om vinchlozolin, er medlemsstaterne principielt bemyndiget til at træffe foranstaltninger vedrørende de tilladte maksimalgrænseværdier for rester af dette pesticid, idet denne bemyndigelse dog er begrænset af traktaten, navnlig af artikel 36, sidste pkt.

15 Når medlemsstaterne træffer disse foranstaltninger, må de tage hensyn til, at pesticider er stoffer, der er nødvendige for landbruget, men også skadelige for menneskers og dyrs sundhed. Den omstændighed, at de mængder, forbrugeren indtager, blandt andet i form af rester på fødevarer, ikke kan forudses og kontrolleres, gør det berettiget at træffe rigoristiske foranstaltninger til begrænsning af de risici, som forbrugeren løber.

16 I det omfang, fællesskabsbestemmelserne på området ikke omfatter visse pesticider, kan medlemsstaterne fastsætte bestemmelser om forekomst af rester af disse pesticider på levnedsmidler på en måde, som kan variere fra land til land afhængigt af klimaforhold, sammensætningen af befolkningens sædvanlige ernæring samt befolkningens sundhedstilstand. I denne sammenhæng kan de differentiere det tilladte indhold af samme pesticid for forskellige levnedsmidler.

17 Sådanne nationale bestemmelser kan altså indgå i en generel politik til forhindring af forekomst af pesticidrester på levnedsmidler.

18 Myndighederne i indførselsmedlemsstaten er imidlertid forpligtede til at revidere den fastsatte maksimalgrænseværdi, hvis det viser sig, at grundlaget for dens fastsættelse har ændret sig, f.eks. som følge af opdagelse af en ny anvendelse for et pesticid.

19 De forelagte spørgsmål vil derfor være at besvare således, at EØF-traktatens artikler 30 og 36 ikke er til hinder for, at en medlemsstat forbyder indførsel af æbler hidrørende fra en anden medlemsstat, fordi der på eller i disse æbler findes en større mængde vinchlozolin end den, der er fastsat i den første medlemsstats lovgivning, selv om det maksimalt tilladte indhold af vinchlozolin, som er fastsat i den første medlemsstat, er forskelligt fra det fastsatte indhold for andre føde- og drikkevarer.

Sagens omkostninger

20 De udgifter, der er afholdt af den italienske, den tyske og den nederlandske regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt den af Economische Politierechter ved Arrondissementsrechtbank Haarlem ved dom af 25. april 1983, for ret:

EØF-traktatens artikler 30 og 36 er ikke til hinder for, at en medlemsstat forbyder indførsel af æbler hidrørende fra en anden medlemsstat, fordi der på eller i disse æbler findes en større mængde vinchlozolin end den, der er fastsat i den første medlemsstats lovgivning, selv om det maksimalt tilladte indhold af vinchlozolin, som er fastsat i den første medlemsstat, er forskelligt fra det fastsatte indhold for andre føde- og drikkevarer.

Mackenzie Stuart Koopmans Bahlmann

Galmot O'Keeffe Everling Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. september 1984.

Justitssekretæren
efter bemyndigelse

D. Louterman
Fuldmægtig

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident